

Tuhk ilma triinuta

"Kultuurileht", 19.11.96

PROKOFJEVI BALLETT "TUHKATRIINU" ESTONIAS

Muinasjutt on osa meie elust, verbaalse kuju võtnud unistused ja ideaalid. Just seetõttu on kõikvõimalikud muinasjuttude teisendid ja kaasaegsed variandid nõnda populaarsed — eks ihka igäüks imet oma ellu. Loomulikult on muinasjutt balletilava meelisteema. Juba klassikalise balleti vormis on midagi imelist, tavaelust ülevamat. Tantsuline vorm lubab muinasjutust välja tuua ka selle, mis sõnalises vormis vajaka jääb, nagu teatud tunde väljendused, sisemine motiveeritus jms.

Illustratiivsus koreograafias

Möödunud aasta lõpus Estonias esietendunud "Tuhkatriinu" tegevustiku on Mai Murdmaa toonud kaasaega: sellele viitavad nii tegelaste ümbrus, rõivastus kui ka kojujätud orvukesele pihku pistetud tolmuimeja. I vaatuse koreograafia on suurelt osalt ülitäpselt muusikasse loodud argiliigutuste teisend: õelate õdede (Maigret Mägi ja Hedi Pundonen) näaklemine, võimuka võõrasema (Raivo Ilmsalu) hommikutualett, tossikesest taadi (Andrus Kambre) teenri ülesanded jms. põhineb olustikulisel žestil. Samasugune on nimetatud tegelaste tantsuline tekst ka järgmistes vaatuses, luues neist nõnda värvika, kuid ühekülgse pildi.

Tuhkatriinu (Kaie Kõrb, Tatjana Voronina) koreograafiline iseloomustus on võrdlemisi napp. I vaatuses on tema surutud olekus pisut isikupära, kuid järgmistes vaatuses puudub tal oma sõnavara täieli-

kult. Ka printsil (Viesturs Jansons, Stanislav Jermakov) puudub "oma" tekst.

II vaatuses viiakse meid kaasaegsele maskiballile. Õukondlasi püütakse esitada iroonilises valguses: kohtame seal pingviinidega sarnaseid härraseid ja Rooma leegionäriega sarnanevat tüüpi, kelle puhul pole küll selge, kes nood nüüsgused on. Ka printsi saabumist ja tema pidulikku kroonimist on üritatud pisut pilkeliselt esitada. Sellele vaatamata on igavavõitu ja sooviks juba Tuhkatriinut kohata. Ent enne seda vaatab prints siiski viisi saabunud pruudikandidaati üle — nende tantsujoonises ja terves pilavas pildikeses võib ära tunda viite "Luikede järve" III vaatuse "mõrsjalaadale".

Ja siis jõuabki päralt meie heasüdamlik kaunitar, kes kummalisel kombel saabub seiskunud tegevusega peole. Järgnevad peategelaste variatsioonid ja duett tekitasid tõise küsimuse nende autori kohta. Nähtu meenutas muusikamaailmale tuntud Peter Schickele "Alustamata sümfooniat", milles autori sõnade järgi "pole ühtki originaalset teemat" ja mis on kokku pandud tuntud muusikateoste suvaliselt üksteise otsa liidetud juppidest. Nähtud koreograafias polnud ühtki originaalset liigutust, see näis olevat meie esipaari repertuaari kuuluvate klassikateoste õikude meelevaldselt kokku pandud jada. Kas tõesti on see Murdmaa loomingu?

Pilt ei parane ka III vaatuses. Pöörlevad rattad tagaseinal ning la-

val ringlevalt hüppavad prints ja sõbrad viitavad aja kulgemisele. Kas aeg liigub tänu sellele topeltkujundile kiiremini või aeglasemalt, jääb vaataja otsustada. Selleks, et aja vool arusaadavam oleks, korvud sama võte kolm korda.

Prints puutub oma otsinguil kokku igasuguste huvitavate tüüpidega: missikandidaatidega, narkomaani ja tänavatüdrukutega — õnneks nende hulgast oma südamedaami leidmata.

Tuleb tõdeda, et elu pahupoole kujutamisel Murdmaal fantaasiat jätkub ning nendes pildikeses on tunda elusat hingust ja originaalse mõtlemise välgutusi. Ilmekalt karakterne on ka võõrasema ja õdede kingakese jalgaproovimise stseen, eriti võõrasema innukus ise tütarde ebaõnne nähes printsi abikaasaks pretendeerida.

Muidugi kohtuvad meie armastajad uuesti. Nende ühinemisduettis on küll tunda Murdmaale iseloomulikku käekirja, kuid selle rõhutatud, magusavõitu pateetika jääb ühehülaliseks. Armastus ei ole ainult tundeline õhkamine, vaid selles on tohutul varjundeid, ka huumorit! Just neid, sõnadesse nii raskelt valatavaid külgi sooviks tantsuetenduses näha. Praegusel kujul võime laval näha küllaltki ilmetut muinasjutu illustratsiooni, milles tarbetuid "kaunistusi", nagu I vaatuses aastaegade pilt, milles Tuhkatriinu üldse ei osale.

Kas ikka õiged osatäitjad?

Kaie Kõrbi vaadates on alati mee-

nunud mõistulugu isandast, kes reisile minnes oma kummalegi teenrile viis talenti annab ja neid hoida palub. Teadupärast riskis esimene neid kasutada ja oli isanda tagasi tulles saadu kahekordistanud. Teine seevastu kaevas hirmust olemasolevat kaotada talendid maasse ja ulatas peremehele tagasi täpselt selle, mille oli enne hoiule võtnud. Meie priimabaleriin tuletab just seda teist teenrit meelde. Aeg-ajalt sõandab ta (meenutagem siin Margaritat, Giselle'i või preili Julie'd) mõne oma talentidest välja kaevata ja seda ettevaatlikult kasutada, kuid seejärel kaovad need jälle silmapiirilt. Viimasel ajal on jäänud mulje, et tantsijanna on oma talendid nii sügavale ja kaugele matnud, et ei leia neid enam kuidagi üles. Nii ta siis ongi laval isikupäratult ilus ja igav kaunitar. Me ei kohta etenduses Tuhkatriinut, vaid ennast imetlevat baleriini. Võõrasemana oleks tal raskem "õitseda" olnud ning sündida oleks võinud midagi vägagi põnevat.

Koreograafiliselt välja joonistamata rollist on raske midagi luua. Kuigi Tatjana Voronina teeb I vaatuses imet (alles teda vaadates võis mõista, et Tuhkatriinut pole ilmetu ja hale kuju, vaid temas on huumorit ja kelmikust, mis avaldub õdede ja võõrasema parodeerimises, kui nood kodunt lahkunud on) ning muudab ka II vaatuse trafaretsuse talutavaks, pole ka tema suuteline õlgedest makarone tegema. Vaadates Tatjana Kilgase narkomaani III vaatuses, tegi meele kurvaks, et nii andekat tantsijannat sedavõrd

mõtlematult kasutatakse. Millise Tuhkatriinu temast oleks saanud! Võibolla oleks tema füüsiline mitmekülgsus suutnud ka koreograafilt midagi kaasakiskuvat välja meelitada.

Kui Tuhkatriinul on mingi "oma tekst" (I vaatus) olemas, siis printsi kõne näib moodustuvat ainult tsiitaatidest. Stanislav Jermakovi juures jääb meelde tema nooruslik võlu ja spontaansus balli alguses. Hiljem muutub ta tekst isikupäratuse tõttu peaaegu märkamatuks. Viesturs Jansons näib iga liigutusega rõhutavat iseenda kui esitantsija väärtust. Igast tema liigutusest kõlab mõte: eks ma ju tantsi hästi!

Käesolev on juba teine teos (esimene oli 1994. a. lõpus esietendunud "Maarja Magdaleena"), mille Mai Murdmaa on Kaie Kõrbi silmas pidades loonud. Mõlemad on olnud kulunud keelega, ilma Murdmaa isikupära ja huvitava mõtelaadita. Kui meie prima ballerina assoluta peidetud talendid meie andekaima koreograafi loominguks üles ei võta, kas poleks mõistlikum tema teenetest loobuda ja kasutada neid Estonia tantsijaid, kelles on loominguist sädet ja elu?

Vaatamata üksikutele andekatele mõtteväljatustele, ei mõju "Tuhkatriinu" mitte ainult luitunult vaid ka lohakalt, ülejala tehtuna. On loomulik, et kõrgust hüpatas latti mõnikord maha aetakse, kuid lati alt läbi jooksmine ei kuulu mängureeglite hulka.

HEILI EINASTO